

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Dani'el

Yolf ben Yosef

Dessau, 1808

U

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10270

דניאל ח ט

יעמד ובאפס יד ישבר: (כו) ומראה הערב והבקר
אשר נאמר אמת היא ואמת סתם החזון כי לימים
רבים: (כז) ואני דניאל נהייתי ונהליתי ימים ואקים
ואעשה את-מלאכת המלך ואשתומם על-המראה
ואין מבין:

ט

(א) בשנת אחת לדריוש בן-אחשורוש מורע ומדי
אשר המלך על מלכות בשדים: (ב)
בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים מספר
פירוש אבן יהייא

טמנותיו * (כו) ומראה הערב וגו' אחרי שניאר לו כל פרטי החזון
הנה כסה ממנו ציחור הקן באומרו ומראה הערב והבקר אשר נאמר
אמת הוא * ר"ל הוא דבר שנמסר לה' אלהים אמת ואין זולתו אשר
ידעה ולכן סתום החזון צדיעת זה ואל תבקשהו כי הוא דבר
שיהיה לימים רבים ואין לגלותו * אבל הדברים אשר יהיו לימים מעטים
מהמלכות כבר ציחתיים חליך מה שלכן אגזור אומר אני המדבר כי
דניאל חף כי נתגלה אליו הקן במשל הכה לא ידע מעולם אמיתות
הנמשל ממנו וכל אשר אמרו בו המכרשים הקודמים ואשר אמרתי אני
ויאמרו הצאים אחרי. הוא ככפוף הסוס עבור כי קן נכפוף ואין לנו
צו ידיעה אמיתית * ואף שגדול דור אחר במקרה יצין הנמשל מהקן
הנה הצורף ית' מונע ממנו הכתובה על ספר וכאשר קרה ליעקב
אנינו באומרו האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אליכם באחרית

באור

שר שרים. זה השם יתעלה * ובאפס יד ישבר, בסוף
כאשר רצה פעם שלישית לעלות לירושלים להשמדם עד
חומם ויהי בדרך ויפול מעל מרכבתו ויחלה וימות בחרפה
גדולה * (Joseph jud. Kr. B. 12. K. 15. Allgem.)
נצטערתי ונדכתי על הפרענות עתידה לכא (מרשי) * ואין
מבין, אין איש מבין שאני נדכא ונחלה, כי התחזקתי לפני
השרים (מהנ"ל) *

אויס אהנמאכט אונטערליגן. (כו) יענעס געזוכט אין
 וועלכעס פאן איינעס געוויסן אבענדע אונד מארגען דיא פֿער-
 הייסונג גוועזן, איזט וואהרהייט; פֿערשליסע דאהער דיא
 ווייזאגונג אין דיינעס הערצן: אויף איינע שפעטע צייט
 טריפט זיא איין. — " (כז) דארויף בליב איך, דניאל,
 וועהרענד אייניגער צייט שוואך אונד ענטקערעפטעט; ענדליך
 אבער מאכטע איך מיך אויף, אונד זא זעהר מיך אויך יענעס
 געזוכט אין ערשטויגען געזעטצט האטטע, שיקטע איך מיך
 דענאך ווידער צור פֿערוואלטונג דער קעניגליכן געשעפטע,
 זא דאס עס נימאנד מערקטע.

מ

(א) אים ערשטן רעגירונגסיההרע דעס דרויש זאהן אַחשורש
 פֿאן מעדישער אבקונפֿט, וועלכער דיא רעגירונג
 דעס כלדעעאישן רייכס ערהילט, (ב) אים ערשטן יאהרע זיינער

פירוש אבן יהי"א

הימים ואח"ל ציקס יעקב לגלות הקץ לבניו ונתכסה ממנו והתחיל
 ליסרם ולכרסם כחומר רצון בכורי אשה וגומר. (כז) ואני דניאל
 וגו' סיפר כי נהיה ונחלה ימים לרוב שצרת חומר על ההתגברו'
 שהתגבר שכלו צפת המזון הכוא ועס כל זה קמתי לעשות מלאכת
 המלך כהותי תמיד משתומם על המראה שהוא אותו החלק מהמזון
 מידיעת הקץ אשר לא פירשו המלאך ואין מצין כי גם נתנה לגדולי
 ישראל לפרשה ולא יכלו.

(א) צגנת אחת לדריוש בן אחשורוש וגומר הכה דרויש זה
 אינו דרויש בן אחשורוש אשר לקת אסתרי כי אותו מלך על כל
 הגוים כאשר ירש הממלכה כלה מצניו אחשורוש הנקרא ארתחשסתא
 המולך מהודו ועד כוש אשר הוא ירשה מכורש מלך פרס והוא כורש
 ירשה מדריוש זה שהיה חמיו ומלך מסכן ולזקנותו הומלך על מלכות כשדים
 אשר הוא מלכות נבוכדנצר המולך על כל המרץ. (ב) צגנת אחת וגו' צימר

באור

(א) לדריוש, עיי' הקדמה. (ב) בינותי בספרים
 וגו' שבעים שנה ונו', לפי דעת כל המפרשים, טעה
 דניאל בענין הכתוב ובחשבון שבעים שנה ידמה שהפקידה

דניאל ט

רעגירונג אלוז דאכטע איך איינסט איבער דיא אנצאהל דער
יאהרע נאך, וועלכע, צופאלגע דער געטטליכע פֿערהייסונג
אז דען פראפעטן ירמיה, דיא צערשטערונג ירושל'ס בעענדיגן
זאללטן אויך דערין אנצאהל זיבענציג זינד' (ג) איך וואנדטע הירויף
פֿיין אנגעזיכט צו גאטט דעם אללמעכטיגן, אום פֿאר איהם

פירוש אבן יהי"א

פי הזמן מהשנה אחת מדריוש אשר בו קרה סלוי הנמשך מינו השנה
הראשונה לחולכו במלכות הקטן שירש מצדו' אבל השנה האחת למלכו
כאשר הומלך על מלכות כשדים שהוא מלכות כל העולם ולכן כתב בשנת
אחת פעמים ' סני דניאל נקסתי להנין דבר מתוך דבר צדיעת מספר

באור

הנאמרה מפי ירמיה (כט י'): לפי מלאכת לבבל שבעים
שנה אפקוד אתכם, על בנין המקדש נאמר, ואע"פכ טעה
והחל למנות שבעים שני החרבן מעת שהולך נ"א את יהויקים
לבבל עד שנה אחת לכורש; אבל באמת הפקידה נאמרה
על ישראל, וחשבון שבעים שנה החלה מעת שנתפס צדקיהו,
י"ח שנים אחר גלות יהויקים, עד שנת תרתן לדריוש הפרסי,
ואז באמת בנו המקדש כמו שמפורש בעזרא' כן דעת כל
המפרשים אשר לפני, והוא מדרש חז"ל (מגילה יב')
אמנם כבר תמה ר' יהודה הלוי, הובא כרא"בע, לאמר:
איך יטעה דניאל החכם החוזה ב"ט שנים? ואני אוסיף
עוד ואומר: איך ישגה ברואה, יטעה בענין הכתוב תינוקות
בית רבן ידעו? הלא בפירוש נאמר שם: והקמותי עליכם
את דברי הטוב להשיב אתכם אל מקום הזה, מואת
ומכל הפרשה שם נראה בפירוש שהפקידה נאמרה על
השבתם לארץ, וכן נראה מירמיה' (כה יא יב) ומדברי ימים ב'
(לו כו)? — עוד זאת יש להעיר על דברי המפרשים שעיקר
הפקידה של שבעים שנה הי' למלאות לחרבות ירושלים בשנת
תרתן לדריוש, א"כ מדוע נאמר בראש עזרא ובסוף ד"ה
בימי כורש: לכלות דבר ד' מפי ירמיה וגו', יותר הי' ראוי
לאמר כן בימי דריוש (עזרא ה'), בעת שכלו שבעים שנה
של חרבן הבית וכנו מקדש אל? — לכן נראה לדעתי,
שלא טעה דניאל כלל וכלל, לא בענין הכתוב ולא בחשבון

הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יְרֵמְיָה הַנְּבִיא
לְמַלְאוֹת לְהַרְבוֹת יְרוּשָׁלַם שִׁבְעִים שָׁנָה: (ג) וְאַתָּנָה

פירוש אבן יהי"א

השנים אשר היה דבר יהוה אל ירמיה סגור למלאת מטעם חורבות
ירושלם אחרי עזרו על שנה' וראוי לדעת זמן הע' שנה אם מתחיל
ממלכות כשדים' או מטעם הגלות' (ג) ומתנה את פני אל יהוה
האלהים' שהוא מדון שלי דיחוד אף כי אלהותו מתפשט בכל הארץ'
לדקש ממנו הידיעה הזאת בתפלה ותחנונים נזוס וסך ואמר
למטן דעת אם האיקור הוא מפני שעדין לא הגיע העת' או

כאור

השנים, ע"פי מה שאמרנו פעמים רבות בכאורנו לתרי עשר,
שרוב נבואות נביאינו הקדושים על תנאי הנה נאמרות,
כלומר אם ייטיבו ישראל דרכיהם וישרו אורחותיהם; אז
יקבלו כל הטוב הנאמר מאתו יתברך, ואם לא אזי רק יקבלו
כפי העת כפי הכנותיהם וכפי מעלליהם. ועתה נאמר
שכבר בימי הכורש היתה העת המכוננת מאתו יתברך, עת
הבנות ירושלים ומקדש אל ועת השבתם לאדמתם; אמנם
המה לא היו מוכנים וראוים לגאולה שלימה. כמו שנראה
מירמ' וחגי שאף בבית שני עדין לא היו מושלמים, וכמו
שכתב הכוזרי (מאמר שני יג) וז"ל: "כבר הי' הענין אלוקי
מזומן לחול (כבית שני) כאשר בתחלה, אלו היו מסכימים
כלם לשוב בגפש חפצה, אבל שבו קצתם ונשארו רובם
וגדוליהם בבבל וכו'" ואמר עוד שם: "בואו ענינים הקוצרים
מפני קצורם כי הענין אלוקי איננו חל על האיש אלא כפי
הזדמנותו לו אם מעט ואם הרבה" ע"ש ותמצא נעם'
ומעתה דניאל החוזה בנה בספרים, וראה שעברו שבעים
שנה הנגזרים על עם בבל וכשדים (ירמ' כה יב); ראה
שעברו שבעים שנה הנאמרים על גלות ישראל (שם כט יוד);
ראה שעברו שבעים שנה של פקידת הארץ ימי שבתותיה
(ד"ה ב, לו, כא עיי' רשי שם); ע"ז שפט בעין שכלו שעת
הזאת ודאי היא העת המכוננת משם יתעלה להבנות המקדש
וחרבותיה, אך ראה שאין דורו ראוי לכך, לכן התחנן ובכה'

אֶת-פְּנֵי אֱלֹהֵי-אֲדָנִי הָאֱלֹהִים לְבַקֵּשׁ תַּפְּלָה
וּתְחִנּוּנִים בְּצוּם וּשְׁקָ וְאַפְרִי: (ד) וְאֶתְפַּלֵּלָה לְיְהוָה
אֱלֹהֵי וְאֶתְנַדְּרָה וְאֶמְרָה אֲנִי אֲדָנִי הָאֵל הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא שֹׁמֵר הַחֲסִידִים וְהַחֲסִידִים לְאֶהְבִּיּוּ וְלִשְׁמֹרֵי
מִצְוֹתָיו: (ה) חָטְאוּנוּ וְעִוְנוּנוּ וְהִרְשַׁעְנוּנוּ וּמְרַדְנוּנוּ וְסוּר
מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ: (ו) וְלֹא שָׁמַעְנוּ אֶל-עַבְדֶּיךָ
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר דִּבְרוּ בְּשִׁמְךָ אֱלֹהֵי-מַלְכֵינוּ שְׂרִינוּ
וְאַכְתִּינוּ וְאֶל-כָּל-עַם הָאָרֶץ: (ז) לָךְ אֲדָנִי
הִצְדָּקָה וְלָנוּ בְּשֵׁת הַפְּגִימִים בְּיוֹם הַזֶּה לְאִישׁ יְהוּדָה
וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְלְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּרֹבִים וְהַרְחֻקִים
בְּכָל-הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר הִדְחַתָּם שָׁם בְּמַעַלְם אֲשֶׁר
מַעַלְוֵי-בְךָ: (ח) יְהִנֶּה לָנוּ בְּשֵׁת הַפְּגִימִים לְמַלְכֵינוּ
דְּשְׂרִינוּ וְלְאַכְתֵינוּ אֲשֶׁר חָטְאוּנוּ לָךְ: (ט) לְאֲדָנִי

פירוש אבן יהי"א

שם כי הגיע העת שחם גרם החטא וירפא הדבר בתפלות ותשובה
ומעשים טובים (ד) ומתפללה ליהוה אלהי שיקצר הקץ וימלח
מורדות ירושלים אחרי אשר התודתי בעד עמי ישראל ואומרה אנה יהוה
האל הגדול והנורא והנה חסר הכתרו יצדק שם הגבורה להיות כי
אמר גויים משעבדים בניו ואיה גבורותיו ולכן אמר גדול ונורא ולא
הזכיר שם גבור שומר הצרית לשומרי מצותיו כי נותן להם שכר המצות
שעושים ושומר החסד לאוהביו כי אוהבי יהוה כל מעשיהם יהיו לשם
שמים ולכן כל פעולותיהם הגופניות יקראו מצות ולכן יהוה נהג
עמהם מדת החסד שהוא לפניו משורת הדין (ה) חטאונו
במעשה וכאומר וצדק חטאים לא עמד עוינו צדור וכאומר ובמושב
ללים לא ישב והרשענו במחשבה וכאומר חסר לא הלך בעצת
רשעים ומרדנו כי שלש אלה עשינו צמוד וסור מצותיך ומחשפטך
כי פשענו וכיוננו כדי להכעיסך לסור מצותיך (ו) וכל זה עשינו

באור

(ה) וסור, שם הפועל כמו זכור את יום השבת, והשעה.

צו בעטען אונד צו פלעהען, פֿאסטענד אונד אין זאק אונד
 אשע געהיללט. (ד) איך פֿלעהטע אלא צום עוויגן מיינס
 גאטטע, בייכטעטע אונד שפראך: אָ הערר! גראסר אונד
 פֿורכטבארער גאטט! דער דוא דיין בינדניס אונד דייע טרייע
 העלטסט, דען דיא דייך ליבן אונד דייע געבאטע ערפֿילן!
 (ה) וויר זינדיגטן, פֿרעפֿעלטן, פֿערגיגן אונס אונד געריהטן
 אויף אבוועגע, אינדעם וויר פֿאן דיין געבאטען אונד גע-
 זעטצען וויכ. (ו) אונד דייע דינערן, דען פֿראפֿעטן זיכט גע-
 הארכטן, וועלכע אין דייעם נאמן צו אונזערן קעניגן,
 אָבערן אונד פֿארעלטערן זא וויא צום געמיינן פֿאלקע גערע-
 דעט האטטן. (ז) דיין, אָ הערר! איזט דיא גרעכטיגקייט,
 אונזער דיא שאַאם; אונזער, דער מעננער אין יהודה, דער
 איינוואהנער ירושלם אונד דעס גאנצן ישראל, זא וואהל
 דער נאהען, אלס אויך דער ענטפֿערנטן, אין אללע לענדערן,
 וואהין דוא זיא איהרעס פֿרעפֿעלס וועגן, דען זיא גענו דייך
 פֿעראיכט, פֿערטרייבען ליסעסט. (ח) יאָ הערר, אונזער
 איזט דיא שאַאם, אונזער קעניגע, אָבערן אונד אָהנען,
 דיא וויר געגען דייך געזינדיגט האבן. (ט) דעס העררן אונד

פירוש אבן יחייא

חמרי התראו רבות מנביאיך אשר לא שמענו אל עבדיך הנביאים אשר
 דברו בשםך לכלנו. הן לגדולים מלכינו ומצותינו והם זקני העם. והן
 לפחותים כי גם דברו והתרו לעם הארץ. (ז) מה שלכן לך יהוה
 הצדקה כי צדק שפטת עמך ישראל בשפטים גדולים. ולנו
 הפחותים איש יהודה ויושבי ירושלם וכל ישראל וגומר בכל הארצות
 אשר הדמתם שם. הנושט במעל אשר מעלנו בך והבן כי דניאל
 לענותותו השיס את עצמו בחזרת ישראל הפחותי ולכן אמר
 בלשון מדבר צעזו לנו. האמנם כאשר ציחר סנת הנושט והוא
 מפני המעל. דבר בלשון נסתר להוציא עצמו מן הכלל כי הוא לא
 מעל ואם כגלה היה לעון הדור והוא אומר במעלם אשר ימעלו בך.
 (ח) ולנו הגדולים מלכינו ושרינו ומצותינו הנושט לאשר חטאנו לך.
 (ט) ליהוה אלהינו הרחמים וגו' כי לולי רחמי יהוה שסלח לישראל

באור

סור סרנו (מראבע) (ו) כיום הזה, כאשר אנחנו רואים

דניאל ט

זערס גאטטעס אבער איזט דיא בארמהערציגקייט אונד דיא פֿערֿ
צייהונג; אונזערס גאטטעס, געגן דען וויר אונס פֿערגינגען,
(י) דעסן געטט־יכען שטיממע וויר ניכט געהארכט, דעסען
געזעצע וויר ניכט נאכגעפֿאלגט. דיא ער אונס דורך זיינע דיא
נער דיא פראפּהעטן פֿארגעלעגט. (יא) יא גאנץ ישראל איבער
טראט דיין געזעץ, וויך דאפֿאן אב אונד גאב דייער שטיממע
קיין געהער, אונד זא טראף אונס יענער פֿעראיידיגונגספֿלוך,
וועלכער אין דעם געזעצבוכע דעס געטטליכן דיאנערס משה'ס
אנגעצייכעט איזט; דען וויר האבן אונס געגן איהן פֿערגאנגן.
(יב) דאהער ליס ער זיינע פֿערהייסונגען איבער אונס אונד אונז
זערע בעהעררשער אין ערפֿיללונג געהן, אונד שיקטע איין גראז
סעס אונגליק איבר אונס, וועלכס נאך ניא אונטר דעם גאנצן
היממל זא וויא אין ירושלם ערפֿאלגט איזט. (יג) דיזס אונגליק,
זא וויא עס אים געזעצבוכע מאזעס פֿערהייסן ווארד, טראף ווירק
ליך איין; דאך פֿלעהטן וויר ניכט דען עוויגן אונזערן גאטט אן,
דאס וויר פֿאן אונזערן פֿרעפֿעלטהאטן אכגעגאנגען אונד איבר
זיינע וואהרהייט נאכגעדאכט העטטן. (יד) דער עוויגע בעג
שליינגטע אלזא דאז איבעל אונד ליס עס אין ערפֿיללונג געהן;
דען דער עוויגע אונזער גאטט איזט גערעכט אין אללן זיינען
האנדלונגן, וויר אבער געהארכטן ניכט זיינער שטיממע. (טו)
יעצט אָ עוויגער אונזער גאטט! דער דוא דיין פֿאלק אויס

פירוש אבן יהי"א

בצר חרון אפו היה מכלס יען כי מרדנו צו ועשינו הטונות צמוד כי
על השגיאות לא היו חייבים כליה. (י) ויען שלא שמענו בקול
יהוה אשר היה מתרה צנו עלי הנביאים ללכת בתורתיו. (יא)
ויען שכל ישראל עזרו תורתך צכונת מכיין כדי להכעיסך וסור
לצלתי שמוע בקולך. וחק כי לא כלה ישראל הנה יען כי מטאנו התיך
עלינו האלה והשבעה הכתובה צפרשת כי תצוא צספר תורת משה.
(יב) והנה הקיס חת דצרו אשר דצר שס עלינו ועל שוכטינו אשר
שפטנו והתעו אותנו. להציח עלינו רעה גדולה לטונש על פשעינו
אשר לא נעשיתה רעה כמוה תחת כל השמים. כאשר נעשיתה

באור

היום. (יא) ותתך, ענינו הצקה כמו תתך חמתי (ד"ה

אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְלִיחוּת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ: (י)
 וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְלַבֵּת בְּתוֹרָתוֹ
 אֲשֶׁר־נָתַן לְפָנֵינוּ בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים: (יא) וְכָל־
 יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֶת־תּוֹרַתְךָ וְסוּר לְבַלְתִּי שְׁמוּעַ בְּקִלְךָ
 וְתַתֶּךָ עָלֵינוּ הָאֱלֹהִים וְהַשְׁבַּעַה אֲשֶׁר בְּתוֹבָה בְּתוֹרַת
 מֹשֶׁה עֲבָד־הָאֱלֹהִים כִּי חָטְאוּ לָו: (יב) וַיִּקַּם
 אֶת־דְּבָרָיו אֲשֶׁר־דָּבַר עָלֵינוּ וְעַל־שִׁפְטֵינוּ אֲשֶׁר
 שִׁפְטוּנוּ לְהִבְיֵא עָלֵינוּ נְעֵה גְדֻלָּה אֲשֶׁר לֹא־
 נַעֲשִׂיתָה הַחַתּ בְּל־הַשָּׁמַיִם בְּאֲשֶׁר נַעֲשִׂיתָה
 בְּיְרוּשָׁלַם: (יג) בְּאֲשֶׁר בְּתוֹב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֶת
 כָּל־הָרְעָה הַזֹּאת בָּאָה עָלֵינוּ וְלֹא־חָלִינוּ אֶת־פְּנֵי
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְשׁוֹב מִעֲוֹנֵינוּ וְלְהַשְׁכִּיל בְּאַמְתְּךָ:
 (יד) וַיִּשְׁקַד יְהוָה עַל־הָרְעָה וַיְבִיֵאֵהָ עָלֵינוּ כִּי־
 צָדִיק יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל־כֵּן מַעֲשִׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה
 וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקִלּוֹ: (טו) וְעַתָּה אֲדַנִּי אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר
 פִּירוֹשׁ אַבְן יְחִיָּא

בירושלם (יג) כאשר כתוב בתורת משה ככה צאה הרעה
 ולא חסר ממנו דבר לסבת כי לא חלינו את פני יהוה אלהינו שירחם
 עלינו בשוננו מעווננו וזה שכל באמתך והוא למידת תורת יהוה
 וחכמתו המודיעים אמיתות יהוה כי אם ישראל צבלותם היו שנים
 בתשובה ומחלים פני יהוה ולומדים תורתו הוא למען רחמיו היה
 עובר על פשע (יד) מה שלבתי שובס אל יהוה שקד על הרעה
 ויביאה עלינו כי צדיק הוא על כל מעשיו אשר עשה בהיות שלם שמענו
 בקולו (טו) ועתה יהוה אלהינו וגומר אחרי שהשלים הוידוי
 התקול התפלה בצומרו ועתה יהוה אלהינו אשר אלהותך אל עלינו

באור

ב, יב, ז' (יד) וי שקד וימהר כמו שוקד אני (ירמ')
 א, יב' (יז) למען אדני למען שם הקדש הנקרא על

הוצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה ותעש-
 לך שם ביום הנה הטאנו רשענו: (טז) אדני בכל-
 צדקתיך ישב-נא אפק וחקתך מעירך ירושלם
 הר-קדשך כי בהטאינו ובעונות אבותינו ירושלם
 ועמך לחרפה לכל-סביבותינו: (יז) ועתה שמע
 אלהינו אל-התפלת עבדך ואל-תחננוי והאר
 פניך על-מקדשך השמים למען אדני: (יח) הטה
 אלהי אונך ושמע פקחה עיניך וראה שממתינו
 והעיר אשר-נקרא שמך עליה כי לא על-צדקותינו
 אנהנו מפילים החננוי ל פניך כי על-רחמיך
 הרבים: (יט) אדני ושמעה אדני סלחה אדני
 הקשיבה ועשה אל-האחר למענה אלהי כי-
 שמך נקרא על-עירך ועל-עמך: (כ) ועוד אני
 מדבר ומתפלל ומתנודה חטאתי וחטאת עמי ישראל
 פירוש אבן יהייא

בהוצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה מה שזכר עשית לך שם
 צעולם ביום הזה כי התמיד השם ההוא עד הנה ויתמיד לנצח. ח
 כי הטאנו חטענו ורשענו בחטענו: (טז) יהוה ככל המון צדקותיך
 וחסדיך ששית צעולם תעשה גם זה עמנו וישונו נח חפך וחמתך
 מעירך ירושלם מקום אשר יש בו הר קדשך אשר בחטאינו ובעונות
 אבותינו ירושלם ועמך לחרפה לכל סביבותנו להיות ששכנת עליהם
 חמתך: (יז) ועתה שמע וגומר אחרי שהתפלל בשם כל ישראל
 התפלל עוד בשמו בחומרו ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל
 תחננוי והאר פניך על מקדשך השמים אשר עתה הוא
 חסוך בהיות שהסרת פניך ממנו והיה לאכול וזה תעשה גם לחטן
 שוך יהוה המחולל בגוים בהיות בית מקדש חלך אשר היה נותן
 שם ותהלה לשם יהוה שחם ונשדק ושועלים הלכו בו: (יח) הטה

באור

מקדשך כמו שנאמר במקדש אדני כוננו יריך: (יט) שטעה.

דעם לאנדע מצרים מיט שטארקער האנד געפֿירט אונד דיר
 גראסן רוהם ערווארבן האסט. אַך וויר האבן געזינדיגט!
 אַך וויר האבן געפֿרעפֿעלט! (טז) דאך הערר! אום דיינער
 אללגערעכטיגקייט וויללען ווענדע אב דיינע צארן אונד דיינען
 גרים פֿאן ירושלים דיינער שטאדט אונד דיינס הייליגן בערגע-
 דען אום אונזערער אונד אונזער פֿארפֿאהרען פֿערגעהונגן
 וויללן איזט ירושלים אונד דיין פֿאלק צור שמאך, אללען
 דיא אום אונס זינד. (יז) ערהערע נון אבער, אַ גאטט!
 דאז געבעט דיינעס קנעכטס אונד זיין פֿלעהן; לאס דיין אנט-
 לויז ווידער לייכטן דעם פֿערוויסטעטן הייליגטהומע, דיינעט-
 וויללן, אַ הערר! (יח) אַ מיין גאטט! נייגע דיין אהר אונד
 פֿערנים! לאס דיין אויגע הינבליקן אונד זיהע! וויא פֿערהערט
 דיא איזט, דיא שטאדט, אויף וועלכער דיין נאמע געענט
 איזט. ניכט אים פֿערטרויען אויף אונזערע טונגענד, פֿלע-
 הען וויר הינגעווארפֿן פֿאר דיר; זאנדערן אים פֿערטרויען
 אויף דיינע גראסע בארמהערציגקייט. (יט) אַך עוויגער!
 ערהערע. אַך הערר! פֿערגיב. אַך גאטט! מערק אויף
 אונס, באלד, פֿערצייק ניכט! אום דיין זעלבסט וויללן,
 מיין גאטט! דען דיין נאמן איזט איבער דיינע שטאדט אונד
 דיין פֿאלק געעענט. (כ) אלס איך נון זא שפראך, אונד

פירוש אבן יהייא

אלהי אונך ושמע תפלתנו. פקח עיניך ורם שומותנו ושחמות
 העיר אשר נקרא שמך עלי כי לא על זדקותינו חנחנו מכילים
 אחינתנו לפניך כי ידענו את רשענו. רק על רחמיך הרבים אשר
 תעבור על פסע ותמחול חסם לשנים אליך. (יט) וחסרי שהתפלל
 לה' שירחם על ישראל למען רחמי. התפלל עוד שירחם עליהם
 למען כבודו. וזהו חומר ה' שמעו תפלתו וסלחה לזכות ותקשיב
 מהר וטעה המעשה מהסליחה ושוב ישראל על חמתם למעןך אלהי
 ולמען כבודך כי שמך נקרא בשכנה על עירך ועל עמך ולמה יאמרו
 הגוים חזלת יכולת יהוה להצילם מהאויב התקיף גלו מארצם וכסף
 היכל יהוה. (כ) ועוד חני מדבר ומתפלל וגומר ר"ל שבעוד שהייתי

באור

לחננונינו סלחה לחטאתינו הקשובה, אונך לצעקתינו

דגיא ל ט

בעטענד מיינע אונד מיינעס פֿאלקס ישראלס פֿערגעהונגן בע-
 קעננטע, אונד הינגעווארפֿן פֿאר דעם עוויגן מיינס גאטט, פֿיר
 זיינן הייליגן בערג פֿלעהעטע; (כא) איך האטטע מיין געבעט
 נאך ניכט געענדיגט, אונד זיהע דא! דער מאן גבריא אל,
 דער מיר דאז ערשטע מאהל אים געזיכטע ערשיהנן וואר,
 נעהערטע זיך מיר אים שנעללן פֿלוגע אונד בעריהרטע מיך
 צור צייט דער אבענדשטונדע. (כב) בעלעהרענד רעדעטע
 ער מיט מיר וויא פֿאלגט: זיהע! איך קאטמע יעצט, דיך
 ווייזהייט צו לעהרן; (כג) אלס דוא צו בעטן אנפֿינגסט,
 ערגינג דאז ווארט (דעס העררן); איך אבר בין בשטימט
 עס דיר צו פֿערקינדיגן, דען דוא ביזט איין ליכלינג (גאטטעס).
 מערקע דאהער אויף דיא רעדע, אונד פֿערשטעהע דאז
 געזיכט! (כד) זי בענציג וואָקען = יאהרע זינד בע-
 שטימט פֿיר דיין פֿאלק אונד דינע הייליגע שטאדט,

פירוש אבן יהייא

מדבר בתפלה ומתודה חטאתי וחטאת עמי ישראל. ומפיל תחינותי
 לפני יהוה אלהי על הר קדש השמים שישיב שנותי (כא)
 אשר הזמן שהייתי מדבר בתפלה היה בעת מנחת ערב. והנה הריש
 גבריא אל אשר ראיתי בחזן בתפלה. מועף ביעף הוא לשון עופפות
 ור"ל שבהיותו מעופף לבוא אלי בהיות שטף עלי פנים אחרת בחזן
 הרחוק. והעופפות הוא רמז להשפעה נוגע עלי. (כב) בהנינו
 תפילתי וידבר עמי ויאמר דניאל עתה יצאתי מן השמים בחזות אלהי
 להשכילך בינה צדיעת קן הנרס. (כג) ולא תחשוב כי לרוב

באור

(כא) מועף, מענין עוף יעופף, פעול בשקל מוצק.
 ביעף, לדעת קצת מן יעף והוא שם בשקל
 ביקר, ולדעת אחרים, והוא הנכון, שרשו עוף
 והיוד נוספת כמו במלת יקים מן קום. ושעם הכתוב:
 חמלאך אשר ראיתי בתחלה בחזן, עתה מועף אלי בפריחה
 ומרוצה רבה ונוגע אלי בעת עלות מנחת ערב. (כג)
 בתחלת תחנוניך יצא דבר, מלפני שם הנכבד, כדרך הדבר
 יצא מפי המלך. והטעם, דבר שנגזר להיות ככה בלא

ומפיל תהנתי לפני יהוה אלהי על הר-קדש אלהי:
 (כא) ועוד אני מדבר בתפלה והאיש גבריאל אשר
 ראיתי בחזון בתהלה מעף ביעף נגע אלי בעת מנחת-
 ערב: (כב) ונבן נדבר עמי ויאמר דניאל עמה יצאתי
 להשכילך בינה: (כג) בתחלת מחנוניך יצא דבר ואני
 באתי להגיד כי חמדות אמה ובין בדבר והבן במראה:
 (כד) שבעים שבעים נחתך על-עמך | ועל-עיר
 פירוש אבן יהיא

תחנותיך אשר הרצת והפצרת בתפלה נשמעה תפלתך כי תקף
 כשהתחלת תחנוניך יצא דבר וליווי ממת יהוה לגלות לך את אשר
 שאלת ואני באתי להגידה וסנת זה הוא להיותך חיש חמודו
 ולכן זין בדבר המפורש אשר אומר והבן במראה מהדבר הסתום
 (כד) הנה נחתך הגזרה ונתחתם בשמים על עמך ועל עיר קדשך
 שהיו שבעים שמיטות ממת חורבן בית ראשון עד חורבן בית שני שהם ארבע
 מאות ותשעים שנה היינו שבעים שנה מגלות צל ות"כ שנים מצית
 שני אשר צלולת ישראל אחרי חורבן מצית שני יכלא הפסע והוא
 הקטא במחשבה וכאומרם כאוס פסע לרשע בקרב לני און כמד מלהים

באור

רחוספרת ולא מגרעת כי חמודות כי איש חמוד ד' אתה
 ובין בדבר, לכן בין בדבר כמו וברכך (דברים נג) (כד)
 שבעים שבעים וגו' פסוקים האלה מהקשים שבספר הזה,
 והמפרשים רבו כמורבוב עליהם, ואנכי לא אציג לפניך אך
 את אשר בינותי בספרים והנפתי מהם בנפה אחר נפתי
 ואומר: כי הפסוק הזה הוא כלל להבאים אחריו עד סוף
 הפרשה, וכו' יאמר: כי שבעים שמשות ימים תעבורנה, והעת
 תבא המכלת פשע ועון ע"י פרענות וגלות, למען יביא השם
 אחרי כן צדק עולמים, וכל היעודים אשר ייעדונו כל הנביאים
 פה אחד ולא היו עדן בבית השני עד היום הזה שבעים שנים,
 מלת שבע שם מופשט מומספר שבע הונח על זמן מחובר
 משבעה זמנים אחרים, או שהם ימים כמו שבע שבעות
 תספר לך, או שהם שנים כמו מלא שבע זאת לדעת הרמבן

דניאל ט

קדשך לבלֵא הפֶשַׁע וְלִהְתֶּם חַטָּאוֹת וְלִכְפֹּר עֹון
וְלִהְבִיא צְדָק עַלְמִים וְלִהְתֶּם חֲזוֹן וְנִבְיָא וְלִמְשַׁח
קִדְשׁ קִדְשִׁים: (כה) וְתִדְעוּ וְתִשְׁבְּלוּ מִן־מִצְאָ דְכָר
פִּירוּשׁ אַבְן יְחִיָּא וְלִהְתֶּם קִ

לנגד עיניו ולהתם ולהשליח החטאת והוא החטא במעשה וכחומר
כני אם יסתוך חטאים וגו' אם יאמרו לכה אתנו וגומר ולכבר העון
צדבור ולהטבירו כאלו לא היה. מה שבגלות צלל לא תמו העונות
והחטאים כי הנה אחר כך צנית שני שבו לחטוא עוד כדראשונה
ואמנם בגלות האחרון הנה יתמו ויסוכו כל העונות כי גלות גדול
כמוהו יכפר עון ולא יחטאו עוד צית ישראל ולכן בסוכו יצא
המלכות החמישי לישראל ויוצא הצדק והוא הלוחות לצית עולמים
במקדש אשר חסרו צנית שני ויחטא וירסס חזון ונביא כי ישכך

באור

ופה ענינו זמן משבעה שנים, שני שמיטה; א"כ שבעים
שבעים, או שבעים שמיטה, עולים למספר ת"צ שנים (עיי'
פסוק אחר זה). נח תך, פעל סתמי (אימפערוזאנעל) נפעל
משרש חתך וענינו נגזר ונפסק. כי כמו שנאמר מן בין
הגזרים, ותגזר אמר (איוב כב כח); כן נאמר ממלת
חתיכה המורגלת כפי חז"ל נח תך, וכמו נחתכו גזר דינם,
מופת חותך בקדמונינו ז"ל. לכ לא, כמו לכלה בהא,
והלמד הוא למד המהפך ומעביר ענין לענין ומובן בענין
להיות, כמו ויבן את הצלע לאשה, להיות אשה. וענינו,
להיות עת כלות פשע. וטעמו, אחרי שכלו ת"צ שנים
ממוצא דבר, תבא עת הגלות המכלת וממרת הפשע ע"י
רעות רבות. ולחתם, כתיב חתם וקרי התם, טעם שניהם,
ע"י צרות רבות אשר ימצאום יחתמו בסוף חטאתיהם ולא
יזכרו ולא יפקדו עוד. ולהביא צדק עולמים, אמנם כמו
שתמצאום כל הרעות כן תגיעום כל השובות, כי אחרי סור
חטאותם ותמו עונם, יביא השם צדק עולמים צדק אמיתי וקים
נצח נצחים, כי ישראל נושע בד' חשועת עולמים.
ולחתום, כמו נחתם בשבעת המלך, כלומר למלאות כל
חזון ונביא וכל היעודים הטובים. ולמשח קדש קדשים,

(ביס) צור פֿערניכטונג דעס פֿרעפֿעלס, פֿערטילגונג דער זינדע
אונד פֿערזעהנונג דער מיסעטהאט, וואַרויף ענדליך דאָן דיא
עוויגע גרעכטיגקייט ווידר הערבייאַגפֿיהרט, ווייסזאָנונג אונד
פֿראפֿעצייאונג בעזיגעלט אונד דאָן אללערהייליגסטע גע-
זאלבט ווירד. (כה) וויסע אַלזא אונד ערקעגנע, דאָס
פֿאָן יענעם אויסגעשפראכענען וואַרטע וועגן דער ווידערער-

פירוש אבן יהי"א

יהוה את רוחו על כל בשר וזניכס סלומות יסלומון אף כי הם
צטירים לימים. מה שצנית שני מסרה הנבואה ולמשום קדש קדשים
צסמן הנושקה. מה שמסר השמן הוא צנית שני. (כה) ותדע
ותשכל מוצא הדבר מתי יתמיד הגלות צצליי. ויתמיד צית שני.
ויתחיל הגלות הארוך. כי עד שיצו הנגיד כורש סנקרא מסיח
יהוה להשיב ישראל ולצנות ירושלים וינא דבר אל היס יעברו סנועים

באור

בבית עולמים אשר לא הי' בבית שני. (כה) וחדע ותשכל,
עתה יבאר הפותר בפרט מרה שדבר בקודם בכלל ויאמר:
מן מצא דבר וגו' שבועים שבעה יגו', נבוכו רהמפרשים
בכתוב זה. לדעת רשי אחר שפירש בקודם השבועים שבעים
על ע' דגלות בבל (היינו מחרבן המקדש בימי צדקי), ועל
ת"כ של בית שני יבאר עתה: שבועים שבעה, מחרבן הבית
עד כורש, ועוד היו יותר ג' שנים אלא מתוך שלא שלמה
שבוע לא נמנו. ושבועים ששים ושנים, היינו, מימי כורש
עד בנין המקדש בימי דריוש הפרסי י"ד שנים, ומבנינו עד
חרבנו, ת"כ שנים. ואף שהם עוד ארבע שנים שנותרו משבוע
השמיני, לא נמנו לפי שלא מנה אלא שבועים עכ"ד רשי
בקיצור. ולדעת הרא"בעי ענין שבועים שבעה מימי כורש
עד ארתחששתא בימי נחמי' ע"ש — אמנם טרם אגיד דעתי
ראיתי להקדים לך איזה הקדמות מוכרחות. הנה לדעת
אייזעכוס (הובא בס' מאור עינים, ספר חמישי פ' לד) מלך
כורש ל' שנים, אחריו קאמבעזוס ח' שנה, אחריו האחיים
מאגא ז' חדשים, אחריו דריוש הפרס ל"ו שנה, ובשנת
שתיים שב זרובבל לבנות ההיכל ונשלם בשנתו הששית ע"כ
דבריו. (עיי' בהקדמתנו לתרי עשר) — שוב הביא בעל

דניאל ט

בוואונג ירושלים אין, ביס צום געזאלבטן רעגענטן זיבן
וואָכן = יאהרע זינד; צווייא אונד זעכציג וואָ-
כען = יאהרע לאנג ווירד דיא שטאדט זאמט שטראסע
אונד פֿארמויער ערבויעט בלייבן; דאך דיס אללעס אונטר
דראנגזאל דער צייטן. (כו) נאָך פֿערלויף דער צווייא
אונד זעכציג וואָכן = יאהרע אבער ווירד דער געזאלבטע

פירוש אבן יחייא

שבעה. וזוה צימר זמן הגלות צבליי צקירוב. כי לא גלה הזמן
הקצוב בהחלט לכל דבר. ושבעים ששים ושנים תשוב ארץ ישראל
לצניכה צבית שני ונבנתה רחוב וחרון ר"ל חריצי החרץ וכל מקומותיה
וצוק הטיטס כי צעיתים, הרבה מהזמן מהצ"ה שני יהיה צוק וצרה לישראל
כצמיו השמונים וזולתם. והנה מנין הששים ושנים שבעות יהיה
מהעת אשר הותקל צימי כורס מלאכת הבנין סף כי נתבטל. וזוה

באור

מאור עינים (שם פ' לו) שלדעת הרלב"ג בית שני עמד תל"ז
שנה וחצי ע"ש. אולם לדעת בעל צמח דוד, דריוש הפרסי מלך
בשנת ת' שנה וחורבן בית שני היה בשנת תת"לד לאלף הרביעי
(עיי' חלק שני). ועתה נקוט כלל זה בידך: שהמלאך הפותר
לא חשב אך שבועים, היינו שמשות, לכן לא ישגיה אם יחסרו
בחשבון אחד איזה שנים פרטיות, או יעדפו באחר; אמנם בסך
החשבון הוכרח להיות הכל מכוון יפה. ומעתה הנני אבאר
לך פסוקים האלה בפרט על שני דרכים: מן מצא דבר, היינו
משנה שקרא דריוש המדי לכורש בן אחיו לעזור אותו נגד
אויביו (עיי' הקדמה), ובעת ההיא התחיל להמצא דבר ד'
בפי הנביאים שינתן לכורש כל ממלכות ארץ, עד משיח
נגיד, הוא דריוש הפרסי (היסטאספוס), שבועים שבעה,
שבע שמשות שנים. צא וחשוב: א' בעת שקרא דריוש
לכורש, ל' מכורש, ח' מקמבעזוס, חצי ממאגא ושש מדריוש
הפרסי בעת שכלה הבנין, הרי מ"ה וחצי שנה או שבע
שמטות. והשנים החסרות בהן תמצא עודפות בחשבון
הבא. ושבעים ששים ושנים, הרי תל"ד, אמנם כבר
הבאתי שבית שני עמד תל"ז וחצי נכה ג' וחצי ותן לראשון

וְהָשִׁיב וּלְבָנוֹת יְרוּשָׁלַם עַד-מְשִׁיחַ נְגִיד שְׁבָעִים
 שְׁבָעָה וּשְׁבָעִים שָׁנָיִם וּשְׁנָיִם תָּשׁוּב וּנְבִנְתָה רְחוֹב
 נְהַרְוֶן וּבְצֹק הָעֵתִים: (כו) וְאַחֲרֵי הַשְׁבָּעִים שָׁנָיִם
 וּשְׁנָיִם יָבֵרֶת מְשִׁיחַ וְאֵין לֹךְ וְהָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ יִשְׁהִיֶּרֶת
 פִּירוּשׁ אֲבֵן יַחֲיִיא

צִיָּאֵר הַתְּמִידָת צִיֵּת שְׁנֵי בְּקִירוֹב: (כו) וְאַחֲרֵי הַשְּׁבָעִים שָׁנָיִם וּשְׁנָיִם
 יָבֵרֶת מִלְּאֲכַת הַקֹּדֶשׁ מְכֻרָשׁ הַמְּשִׁיחַ כִּי אֵין עוֹזֵר לוֹ כִּי הָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ
 יִשְׁחָלֵף הַעַם הַזֶּה עִם הַנְּגִיד טִיטוּס וְהָנֶס יָחַס הַהִשְׁתַּחֲוֶה הַהוּא אֶל
 הַעַם וְלֹא אֶל טִיטוּס כִּי לְכִי אֲשֶׁר כְּתֹב יוֹסִיפִין הוּא הוּא מְרַחֵס עַל
 הָעִיר וְהַעַם וְקָנָה מֵהָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ בְּהִשְׁתַּחֲוֶה הוּא יִהְיֶה בְּשֵׁטֶף סַרְל
 הַשְׁתַּחֲוֶה גְדוּלָה כְּשֵׁטֶף מֵיֵם רַבִּים . וְעַד קֵץ הַמְּלַחְמָה יִהְיֶה נִכְרַתָּת

בְּאוֹר

וְתִמְצָא מִכּוּזָן שְׁשִׁים וְתִשְׁעַ שְׁמֹטוֹת אוֹ תַּפְ"ג שְׁנָה . זֶהוּ דֶרֶךְ
 הַרְאִשׁוֹן בְּדֶרֶךְ הַשְּׁנִי , אֲנִי אוֹמֵר בְּעִינַי מִן מִצְרָא דְכַר עַד
 שְׁבוּעִים שְׁבָעָה , כַּדְעַת ר' סַעְדִּי לֵאמֹר: מִשִּׁיבָא הַדְּבֹר
 לְהָשִׁיב יְרוּשָׁלַם שְׁבוּעִים שְׁבָעָה , כְּלוּמַר מ"ט שְׁנָה קוֹדֶם
 דְּרִיוּשׁ כְּבַר בֶּשֶׁר הַבּוֹרָא לְהָשִׁיב וּלְבָנוֹת יְרוּשָׁלַם . וְעַתָּה
 כְּפִי מַה שֶּׁהִבְאִיתִי בְּשֵׁם בַּעַל צְמַח דּוֹד , מֶלֶךְ דְּרִיוּשׁ בְּשַׁנְת
 ת' וְהַבִּית נִחְרַב בְּשַׁנְת תת"לד , הָרִי תל"ד שְׁנָה , אוֹ שְׁשִׁים
 וּשְׁנָיִם שְׁבוּעִים וְהַבֵּן רַתְּשׁוּב וּנְבִנְתָה , אַחֲרֵי שֶׁכְּבוּם
 צְרִי יְהוּדָה כְּמִפּוֹרֶשׁ בְּעִזְרָא , לְכֹן אֲמַר תְּשׁוּב . וְחַרְוֶן
 הֵם חֲרִיצִים שְׁעוֹשִׂין סְבִיב הַחוּמָה לְחֻזֹק הָעִיר שְׁקוֹרִין קְאֵנָא
 (canal) בְּלַעַז (רְשִׁי) . וְזֶה הִי בִּימֵי אֶרְתַּחְשֶׁשְׁתָּא הַשְּׁנִי
 בִּימֵי נַחְמִי . וּבְצֹק הָעֵתִים , בִּימֵי חֲשִׁמוֹנָאִים וּכְדוּמָה .
 (כו) יָבֵרֶת מְשִׁיחַ לְדַעְתִּי כּוֹן עַל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לָנוּ בְּדַבְרֵי
 יָמַי לַעֲמִים (Weltg. IX. §. 464) מִפִּי אֵיִיזְעוּבוֹס לֵאמֹר:
 אַחַר הַחֲרָבָן הָרֵג פֶּעַסְפָּאזִיאָנוֹס כָּל הַשְּׂרִידִים מִשְׁבַּט יְהוּדָה ,
 מִירָאָה פֶּן יִתְּנוּ לָהֶם רֵאשׁ וּמְשִׁיחַ וַיִּשׁוּבוּ לַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה
 לְבָנוֹת יְרוּשָׁלַם ע"כ . וְאַף שׁוּזָה הִי אַחַר הַחֲרָבָן זְכַר הַפּוֹתֵר
 זֹאת בְּתַזְלָהּ עֲבוּר שׁוּזָה הוּא עֵיקַר , כִּי בְּאִישׁ מְשִׁיחַ הָיוּ
 יְכוּלִים לְשׁוּב עִיר הַקּוֹדֶשׁ וְאֵין לוֹ וְאֵינְנוּ (רְשִׁי) , אוֹ
 עֵינְנוּ וְאֵין לוֹ שֵׁם וְשִׁאֲרֵיתִי . עִם נְגִיד הַבָּא , כִּי פֶּעַסְפָּאזִי

דניאל ט

עם נגיד הבא וקצו בשטף ועד קץ מלחמה נחרצת
שממורת: (כו) והגביר ברית לרבים שבוע אחד
ונחצי השבוע ישבית זבח ומנחה ועל כנף שקוצים
משמם ועד-בלה ונחרצה תתך על-שמים:

9

(א) בשנת שלוש לכורש מלך פרס דבר נגלה
לדניאל אשר-נקרא שמו בלטאשצד
פירוש אבן יהייא

שוממות כי רבים מישראל כחול מתו במלחמת טיטוס וזניהם במלחמת
הכריתים (כו) ושבוע אחד והוא סוף השבועים שבעים יגביר ברית
לרבים ר"ל כי טיטוס יקרא לשלו לישראל שיכרתו ברית עמו
ויכנעו לפניו ויגביר לעשות עמהם טובה ופני השבוע מהשבוע
הלו האחרון ישנית זבח ומנחה מצית המקדש ואחר כך ישרוף המקדש

באור

יאנוס הקיסר בעצמו לא לכד ירושלים כי אם בנו טיטוס
ועמו אשר נעשה לקיסר אחרי מות אביו. וקצו בשטף.
יקצנו העיר בארבע קצותיה בשטף ובסערת חימה ועד
קץ מלחמה ענינו. עד קץ כל מלחמה תהיה נחרבת.
כמו שייעדו לנו הנביאים באחרית הימים יכתתו חרבותם
לאתים וגו' ולא יהי עוד מלחמה (כו) והגביר ברית
לרבים שבוע אחד וגו' לדעת רוב המפרשים יכון בזה על
קריאת השלום שקרא טיטוס לשרי ישראל תמיד קודם החרבן
וזתוך השבוע הצר ירושלים והשבית זבח ומנחה אמנם
לפי דבריהם לא יכון החשבון של שבועים שבעים (עיי' רשי).
כי לא תמנה כ"א ששים ותשע. וזה לחוץ מאד לכן נראה
לדעתי שבוע זו הוא שבוע השנים. והגברת הכרית הוא
הטוב שהטיב פעם פאזיאנוס אחר החרבן לחכמים רבים ובפרט
לר"י בן זכאי כמבואר בנוקין ובס' צמח דוד וימי מלכותו
אחר החרבן עד שנתקסר טיטוס. שבע שנים הי' (עיי' צמח
דוד ח' שני) גם עוד הי' להם לישראל מקדש נאה מפואר